

1 Johdanto

Julkaisumme kunnianhimoinen tavoite on raivata uusia polkuja suomalaiseseen paperikonservointiin. Tarkoituksemme on ollut laatia geelien käyttöön ohjaava opas, joka sisältää katsauksen kansainväliseen tutkimukseen, taustoittaa ilmiöiden kemiallista perustaa ja tarjoaa lisäksi myös omia kokemuksiamme eri menetelmistä. Kaikenkattavan atlaksen luominen olisi yltiöpäistä, mutta tämän oppaan tiedoilla toivomme olevan kannustava ja käytännön kokeiluihin innostava vaikutus. Uskon, että useimmille meistä jo suomenkielinen teksti tuo ennestään ehkä vieraan ja haastavan asian helpommin lähestyttävämmäksi.

Toive oppaasta on hyvin omakohtainen. Opiskeluaikanani geelien käyttöä ei Suomessa vielä tunnettu ja muuallakin niiden käyttö kumpusi alun perin maalausconservoinnin tarpeista. Menetelmien uranuurtajana tunnetaan Richard Wolbers, joka kehitti 1980-luvulla Delawaren yliopistossa synteettisiin polyakryyligeeleihin pohjautuvia puhdistusmenetelmiä. Geelitekniikoiden kehittämisessä pyrkimys vähentää liuotimien käyttöä johti vesipohjaisten geelien kuten agarosin käyttöön. Vähin erin tekniikoita ryhdyttiin soveltamaan muillakin konservoinnin aloilla ja tietoa tihkui myös pohjolaan. Uteliaisuus ja halu kokeilla jotain ihan uutta johti pienen esine-, paperi- ja tekstiilikonservaattoriipiirin kokoontumiseen Metropolian konservointiosastolla joskus viime vuosikymmenen alkupuolella. Haparoivat askeleet, puutteelliset materiaalit ja vähäinen pohjatieto tuottivat epämääräisiä tuloksia, joita optimistisesti tulkitsimme rohkaiseviksi, vaikka jäätiin vielä kauas ulkomaalaisten artikkelien häkellyttävistä ennen-jälkeen-kuvakarnevaaleista.

Seuraava askel kivisellä ja kolhuisella geelipolullani oli osallistuminen kolmipäiväiseen Gels In Conservation -konferenssiin Lontoossa syksyllä 2017. Konferenssin aiheet jakaantuivat jokseenkin puoliksi paperi- ja maalausconservoinnin kesken. Silti en ollut aivan varma, olinko sittenkään osallistumassa konservointia käsittelevään tapahtumaan. Esitysten sisältö vaikutti niin merkilliseltä, että tämän täytyi sittenkin olla jokin aivan uusi ja vieras tieteenala tulevaisuudesta ja varmasti

vieläpä ulkoavaruudesta. Ja jos tämä oli konservointia, miten olin saat-
tanut toimia ammatissa häpeilemättä vuosikaudet, ymmärtämättä niin
ilmiselvää tosiasiaa, että yksinkertaisinkin konservointitapahtuma
käynnistyi luonnollisesti tarkistamalla materiaalin sähkönjohtavuus
asianmukaisilla mittalaitteilla?

Näitä hämmennyksen tunteita jaoin kotiin palattuani ja helpotuk-
sekseni en ollutkaan yksin. Häiritsevät ja kiusalliset ajatukset johtivat
kuitenkin vähitellen konkreettisiin ponnistuksiin ymmärryksen lisää-
miseen. Innostuimme Kansalliskirjaston paperikonservaattori Mar-
leena Vihakaran kanssa ideoimaan pienimuotoisen koulutuksen, joka
toteutuessaan tosin eskaloitui kaikin kuviteltavin tavoin. Vuosia aiem-
min olin tutustunut Ekaterina Pasnakiin, joka valikoitui koulutuksen
luennoitsijaksi. Ekaterina on kemiaan ja tutkimukseen suuntautunut
norjalainen paperikonservaattori, joka työskentelee Norjassa Bergenin
yliopistossa. Hän viime vuosina perehtynyt erityisesti geelitekniikoihin,
ja oli halukas jakamaan tietotaitoaan. Toisena luennoitsijana esiintyi ke-
misti Santeri Feodorow, joka suomensi, taustoitti ja ohjasi valtavaa tieto-
määrää, joka pyrki uuvuttamaan osallistujat. Kolmipäiväisen seminaa-
rin ja workshopin järjestäminen oli kasvattava kokemus, johon onneksi
saimme tukea rahallisesti Pohjoismaisen konservaattoriliiton Suomen
osastolta että Museovirastolta, jolta saimme käyttöömmä materiaaleja ja
tilan.

Kurssista käteen jäi valtava tietopaketti, jota haluttiin hyödyntää kai-
kin mahdollisin tavoin. Työhuoneellamme virisi innostus tuoda geelien
maailma edelleen tutummaksi. Toiveena oli saada geelien käyttö luonte-
vaksi osaksi päivittäisiä konservointitoimenpiteitä. Museoiden hankin-
takeskuksella jatkoimme paperikonservaattori Ilona Osaran ja Santeri
Feodorowin kanssa geelikurssin teemoihin uppoutumista ja jo tehtyihin
ulkomaisiin tutkimuksiin perehtymistä. Räätelöimme ja toteutimme
valtavan määrän käytännön kokeita ja keskustelu kävi kiivaana. Haa-
limme koemateriaaleja, johon kehitelimme ja kokeilimme erilaisia
geelikäsittelyitä. Tavanomaisessa työhuonearjessamme tällainen olisi
ollut jokseenkin mahdotonta, mutta juuri tähän ajankohtaan sattunut
pandemia-aika ja ELY-keskuksen tuki toiminnan kehittämiseen mah-
dollistivat geelitutkimuksen. Kaikesta tiedonjanostamme ja kokeilunha-
lustamme syntyi tämä opas.

Tämän hankkeen rahoittamiseen ovat osallistuneet Museoalan am-
mattiliitto MAL ry sekä AEK-koulutussäätiö.